

JONG GELEERD, IS OUD GEDAAN..

BURGERSCHAP ALS RODE DRAAD VAN VOOR- NAAR VROEGSCHOOL

Een doorgaande lijn van kinderopvang naar de basisschool blijft een zoektocht voor gemeenten en schoolbesturen. Hoewel iedereen het belang van een doorgaande lijn onderschrijft, komt het in de praktijk maar bij enkele scholen goed van de grond. Hetzelfde geldt voor burgerschapsonderwijs. In dit artikel beschrijven we hoe je, door onderwerpen te koppelen, aan meerdere doelen tegelijkertijd kan werken.

De Inspectie van het Onderwijs (2024) geeft aan dat burgerschapsonderwijs meer aandacht mag krijgen. Bij bijna de helft van de onderzochte scholen was het curriculum onvoldoende doelgericht en samenhangend. Scholen worden door de onderwijsinspectie 'uitgedaagd' om na te gaan of hun curriculum voldoende haalbaar en samenhangend is voor hun doelgroep. Je kan hierbij kijken naar primair- en voortgezet onderwijs, maar je laat een kans liggen als je hier de voorschool (kinderopvang) niet bij betreft. Binnen de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) is een doorgaande lijn op veel scholen nog onvoldoende gerealiseerd. Socialisatie is één van de vier basisdoelen van de kinderopvang; door burgerschapsonderwijs te koppelen aan de doelen van de kinderopvang werk je aan de doorgaande lijn en zorg je voor een stevige basis.

Een doorgaande lijn van voor- naar vroegschool

Een doorgaande lijn op het gebied van burgerschap kan je op verschillende manieren vormgeven. Bij de peuters kan je starten vanuit de inhoudskaart: *Oriënteren op jezelf en de wereld* (pre-fase) (SLO, 2019) en voor de kleuters vanuit de *Kerdoelen Burgerschap* (po) van het SLO (Driebergen, M., Kampman, L., Oberink, M., & Programmteam en redactie., 2024). Door middel van vaste routines en activiteiten kan je werken aan een samenhangend aanbod voor kinderen van 2 tot 6 jaar.

Je kan ook starten vanuit het *Pedagogisch curriculum voor jonge kinderen in de kinderopvang* van Ruben Fukkink (2017). Hierin wordt gesproken over 'leeftijdsadequate socialisatie': het bieden van warmte (steunen), gedragscontrole (sturen) en autonomie (stimuleren).

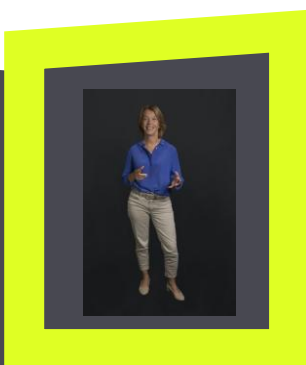
De praktijk

Als je uitgaat van 'leeftijdsadequate socialisatie' kan je dit binnen VVE concreet maken door samen de algemene begrippen: warmte, gedragscontrole en autonomie uit te werken:

- Hoe zorgen we voor een omgeving waar alle kinderen zich veilig voelen? (Kerndoel 1)
- Hoe gaan we met kinderen in gesprek over diversiteit en maatschappelijke vraagstukken? (Kerndoel 2 en 6)
- Hoeveel autonomie geven wij aan kinderen? (Kerndoel 3)
- Welke vaste routines vinden we belangrijk? En waarom? (Kerndoel 4)
- Welke gedragsregels en omgangsvormen vinden wij belangrijk? Hoe geven wij sturing aan het gedrag van kinderen? (Kerndoel 5)

De kinderopvang werkt vanuit de vier pedagogische doelen van Riksen-Walraven. In het onderwijs staat het curriculum centraal. Samenwerking vraagt om een gelijkwaardige afstemming. Door in gesprek te gaan over wat burgerschap inhoudt, werk je aan een gezamenlijke visie en een doorgaande lijn met betrekking tot pedagogisch-didactisch handelen én aanbod. Hoe mooi is dat!

Wil je aan de slag met de doorgaande lijn binnen VVE en/of burgerschapsonderwijs? Kijk voor achtergrondinformatie op onze website www.edux.nl of neem contact op met Gerrie Compen of Nancy Spaapen.

Gerrie Compen

Adviseur

06 – 10 58 74 81

g.compen@edux.nl

Literatuurlijst

- Driebergen, M., Kampman, L., Oberink, M., & Programmteam en redactie. (2024). *Concept-Kerdoelen Burgerschap maart 2024*. SLO, Amersfoort.
https://www.slo.nl/publish/pages/21531/slo_conceptkerndoelen_en_toelichtingsdocument_burgerschap_opleversie_dd-23-2-2024_1_.pdf
- Fukkink, R. (2017). Pedagogisch curriculum voor het jonge kind in de kinderopvang. BKK
- Inspectie van het onderwijs (2022). *De Staat van het onderwijs 2022*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2024). *De kwaliteit van de vroegschoolse educatie*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2024b). *De staat van het onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- SLO. (2019). Oriëntatie op jezelf en de wereld. In www.jongekind.slo.nl.